

bruiken in een later stadium van de produktie (en nu deed de Achterhoek niet mee). Dat het nieuwe mes inderdaad uit het zuidoosten kwam, uit de Meierij misschien, lijkt bevestigd te worden door de situering van de open tekens op kaart 12: overwegend in grensgebieden, de IJsselstreek en Vlaanderen, is zijn naam overgedragen op het oude scheermes. Men kan dit zien als een expansie, want de naam maakt veroveringen; ook voor de interpretatie als relict is wel iets te zeggen, want het oude mes bleef bewaard. De ware toedracht blijft evenwel in de hele kwestie van opdraaier en uitkanter tamelijk duister. Het grootste struikelblok vormt wel de noordoostelijke grens van het streepjesgebied van kaart 10 en wel omdat die lijn op de kaarten waar ze te zien is een zeer oude scheiding vormt; men vergelijkte in het bijzonder kaart 15.

Op kaart 11 valt te lezen hoe de namen van het scheermes zullen hebben geluid in gebieden waar het nu niet meer bestaat. De open tekens geven namen van bodemmes-achtige messen die herinneren aan de in het noordoosten nog volop levende benamingen voor de uitkanter.

Moeten we nog waarde hechten aan het onderscheid *opdraaier* tegenover *opsnijder*? Van Ginneken schrijft: „opdraaier/opsnijder, soort van mes, waar men de scherpe kanten van de kloefen mee afdoet”. Ik meen dat de ontwikkeling de volgende zal zijn geweest. De werkwoorden *afdraaien*, *opdraaien* of *opsnijden* (ze zijn zeer algemeen; zie de woordenlijst van V a k t a a l) zullen primair zijn. Zij duid(d)en aan: de scherpe kantjes uit de klomp snijden. Zij zullen in het zuiden zijn opgekomen tegenover een meer noordelijk te plaatsen *uitkanten* of *uitranden*. Toen men de klompen in een heulbank plaatste, was het heel eenvoudig de bewerking in dat stadium met een bodemmes uit te voeren, maar men voelde daarbij behoefte aan een wat smaller mes, dat beter draaide. Dat verklaart de opkomst van een opdraaier — opsnijder in de vorm van een smal (geworden) bodemmes. De benaming van het mes zelf is dus niet het voornaamste. Een oppositie tussen *opsnijder* en *opdraaier* hoeft men daarom niet te veronderstellen.

De namen welke op kaart 11 voorkomen zijn in hun onderlinge verhoudingen moeilijk te beoordelen. Merkwaardig is de wisseling van -kant- met -rand-. Maar ook al weet men, dat het eerste woord ouder is dan het tweede, dan nog betekent dat niet veel voor een beter begrip van het kaartbeeld. Heeft -kant- zich zoals heul- (cfr. kaart 6 sub F) naar het noorden verbreid? Hoe is de situatie precies in West-Munsterland, waar volgens B ü l d de namen *böermes*, *kantenmes*, *spitzmesken* en *utkantsmes* voorkomen? Deze auteur tekent een kaart volgens welke